

Борис НОВИКОВ, Галина КОЗЛАКОВА

**ФАКУЛЬТЕТУ СОЦІОЛОГІЇ НТУУ "КИЇВСЬКИЙ
ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ" — ДЕСЯТЬ РОКІВ**

У статті обґрунтована необхідність поглиблення гуманітарної освіти випускників технічних спеціальностей, проаналізований десятирічний досвід навчальної та наукової діяльності факультету соціології та підготовки фахівців відповідних спеціальностей в умовах технічного університету. Узагальнені думки студентів щодо особливостей навчання на факультеті соціології та перспективні напрямки його діяльності.

На початку 90-х років минулого століття ідея розвитку гуманітарної освіти в технічному вищому навчальному закладі для багатьох могла бути не зовсім зрозумілою, проте в Київському політехнічному інституті, після набуття ним статусу Національного технічного університету, стало можливим поглиблене навчання не лише з філософії, соціології та інших суспільно значущих спеціальностей, а також із менеджменту, психології, педагогіки тощо. Поєднання в одному ВНЗ висококваліфікованої підготовки із провідних технічних спеціальностей; виховання студентів у дусі розуміння загальноцивілізаційних цінностей, збереження національних

традицій; набуття студентами певного рівня професійної культури й комунікаційних якостей — притаманно університетському стилю вищої технічної освіти.

Факультет соціології НТУУ "КПІ" сьогодні є стабільною структурою, що складається з чотирьох кафедр і здійснює як загально гуманітарну, так і спеціальну поглиблену підготовку студентів, магістрантів, аспірантів і докторантів для всіх факультетів університету.

У нашій статті пропонується огляд історичних подій, що сприяли становленню факультету соціології, здійснюється аналіз наукових проблем, які досліджують науковці й професорсько-викладацький склад кафедр, а також узагальнення думок студентів щодо перспектив навчання й працевлаштування з дипломами випускників факультету соціології.

1. Передумови створення. Дійсно, цікаво, коли й з якою метою був створений факультет соціології в технічному університеті? Навіщо технічному університету факультети лінгвістики, права, менеджменту, соціології? Це питання не просте, для декого воно й сьогодні таким залишається.

Близько 15 років тому Київський політехнічний інститут отримав статус Національного технічного університету України. Водночас відбувалося багато перетворень: технікуми ставали інститутами, інститути — академіями, але переважно змінювалися лише назви установ.

Ректор НТУУ "КПІ" М. Згуровський (на той час — міністр освіти) поставився до цих змін відповідально, відвідав кращі ВНЗ світу й зробив відповідні висновки. У нього було адекватне уявлення про те, яким вимогам має відповідати університет. Це, по-перше, універсальна підготовка не лише професіоналів, але й вчителів, тобто тих, хто спроможний передавати свої знання молоді. Саме в цьому полягає відмінність університету від інституту чи академії. По-друге, згідно з традиціями західних університетів, до 25 % структури університету становлять гуманітарні факультети, які сприятимуть тому, щоб інженери-універсали технічної галузі були компетентними в різних сферах, тобто були всебічно освіченими й культурними людьми.

2. Структура факультету. Статус університету накладає дуже високі вимоги й обов'язки на установу, яка себе так визначає. Саме з метою підтвердження самодостатності НТУУ "КПІ" ректор висловив ідею про створення факультету соціології на основі суспільствознавчих кафедр.

Сьогодні на факультеті соціології навчається більше тисячі студентів, серед яких є й іноземні громадяни. Форми навчання — денна, заочна, екстернат (як друга вища освіта). Факультет готує фахівців зі спеціальностей "Адміністративний менеджмент" та "Соціальна робота".

До складу факультету входять чотири кафедри й три науководослідні центри:

— кафедра філософії (завідувач — доктор філософських наук, професор Б. Новиков);

— кафедра політології, соціології та соціальної роботи (завідувач — доктор філософських наук, професор Л. Димитрова);

— кафедра історії (завідувач — кандидат історичних наук, професор Б. Ковальський);

— кафедра психології й педагогіки (завідувач — кандидат психологічних наук, професор О. Винославська).

Наукову частину факультету складають дослідницькі центри:

— науково-дослідний центр прикладної соціології "Соціо-плюс" (керівник — кандидат філософських наук, доцент А. Мельниченко);

— науково-методичний центр системного аналізу й статистики (керівник — кандидат фізико-математичних наук, доцент Г. Бахтіна);

— лабораторія технічної естетики та дизайну (керівник — К. Коваль);

— науково-практичний центр соціальної роботи (керівник — доктор філософських наук, професор Л. Димитрова).

Кожна кафедра факультету має методичний кабінет, укомплектований навчально-методичною літературою, два комп'ютерні класи.

Надамо коротку характеристику факультетських підрозділів.

Кафедру філософії засновано в 1958 р. Вона має статус загально-університетської та факультетської випускової зі спеціальності "Адміністративний менеджмент". Основним напрямком наукової роботи кафедри й факультетської аспірантури є дослідження механізмів активізації творчого потенціалу молоді. Кафедра готує адміністративних менеджерів, філософів-дослідників із проблем соціальної філософії та філософії історії.

Кафедру політології, соціології та соціальної роботи засновано в 1990 р. Тут готують соціологів-дослідників із проблем загальної соціологічної теорії, культури, праці, а також фахівців у галузі соціальної роботи з безробітними, із проблемними дітьми, молодими сім'ями, інвалідами тощо.

Кафедру історії засновано в 1956 р. Вона має статус загально-університетської кафедри й факультетської випускової. Забезпечує викладання історичних дисциплін студентам усіх форм навчання на всіх факультетах університету. Кафедра відповідальна за випуск наукового збірника "Сторінки історії".

Кафедру психології й педагогіки організовано в 1998 р. До складу факультету вона ввійшла в 2006 р. Кафедра здійснює підготовку управлінських і педагогічних кадрів для вищих навчальних закладів України за освітньо-кваліфікаційним рівнем "магістр" за спеціальностями "Педагогіка вищої школи" та "Управління навчальними закладами". Забезпечує навчальний процес із дисциплін психолого-педагогічного циклу для студентів і магістрантів усіх форм навчання й факультетів. Кафедра відповідальна за видання наукового збірника "Вісник НТУУ "КПІ". Філософія. Психологія. Педагогіка".

НДЦ прикладної соціології "Соціо-плюс" створений у 2002 р. Центр здійснює соціологічні й маркетингові дослідження в соціальній, політич-

ній, економічній та освітній сферах. На базі центру проходять навчальну виробничу практику студенти факультету соціології.

НМЦ системного аналізу й статистики створений у липні 2006 року. Головна мета діяльності центру — удосконалення методики розробки інноваційних механізмів і технологій визначення рейтингів у вищій освіті, вдосконалення системи базових методологічних складових у забезпеченні якості вищої освіти.

Лабораторію технічної естетики створено в 2005 р. Напрямки її діяльності: визначення естетичних параметрів майбутніх промислових виробів, дизайн поліграфічної продукції, розробка інтер'єру робочих приміщень тощо.

НПЦ соціальної роботи створений за сприяння відділів народної освіти Солом'янської й Святошинської райдержадміністрацій Києва з метою поліпшення рівня соціальної роботи, насамперед, серед дітей і підлітків мікрорайону. У 2005 р. разом зі Спільною самаритян України відкрито антикризовий центр "Перлина", де обездолені діти отримують інтелектуально-вольову, освітню та іншу підтримку.

3. Складнощі перших років становлення факультету. Підводячи певні підсумки, важливо з'ясувати, чи всі плани вдалося здійснити за десять років. На той час факультет не мав ані приміщень, ані гуртожитків для студентів. Усе трималося на ентузіазмі, а декану були потрібні люди, здатні працювати на ідею. Такими людьми стали перші заступники декана: із соціальної роботи — Г. Лобанова та з методичної роботи — Т. Костроміна. Частково допомагали батьки студентів — подарували два старенькі комп'ютери та відремонтували приміщення. Фактично факультет почав розвиватися за рахунок навчання студентів-контрактників. Декан та його однодумці вважали, що мета варта зусиль, і на свій розсуд просувалися до її досягнення, сподіваючись на те, що студенти з розумінням поставляться до роботи деканату й викладачів. Відомо, що поки є цікаві завдання, проблеми, людина шукатиме й знаходитиме шляхи їх розв'язання завдяки енергійності, креативним здатностям і сподіванням на досягнення високої мети.

Щодо планів на майбутнє, то без них просто неможливо, бо в навчальному процесі й науково-дослідній роботі треба прагнути вдосконалення. Останніми роками чимало зроблено для модернізації вищої освіти в Україні й в університеті зокрема. Сьогодні визначені три основні напрямки діяльності факультету, а саме: навчальний, виховний і науково-дослідницький. Відкриті нові спеціальності, випусковими для яких є традиційні кафедри: для спеціальності "Соціальна робота" — кафедра політології, соціології та соціальної роботи, для спеціальності "Адміністративний менеджмент" — кафедра філософії. Найкращі студенти відбираються до аспірантури, на них покладаються великі надії, а пріоритетом залишається наукова творчість.

Ми впевнені, що на наукових дослідженнях, зокрема за участю студентів, не варто економити, а тому на факультеті систематично проводяться Дні студентської науки, міжнародні наукові конференції. Студенти й викладачі мають можливість публікувати свої статті в двох згаданих вище фахових наукових збірниках. За результатами щорічних Днів студентської науки видаються збірники студентських наукових праць.

Важливим досягненням ми вважаємо відкриття при факультеті спеціалізованої вченої ради із захисту кандидатських дисертацій зі спеціальностей 09.00.03 — соціальна філософія та філософія історії й 09.00.10 — філософія освіти. Відбулися перші успішні захисти дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук, що є дуже важливою подією для факультету, оскільки випускники аспірантури мають можливість захищати дисертації, так би мовити, "в домашніх умовах". Найближчим часом планується відкриття аспірантури ще з однієї наукової спеціальності "емпірична соціологія".

Щодо розвитку матеріально-технічної бази, то одночасно є певні перспективи й складнощі. Наприклад, успішно розвиваються лабораторія технічної естетики й дизайну, яка має великі перспективи, та лабораторія соціальної роботи, де студенти проходять навчальну й виробничу практику. Цього навчального року до факультету приєдналася кафедра психології й педагогіки, що, на наш погляд, сприятиме подальшому розвитку навчального процесу й наукових досліджень на факультеті.

Необхідно зазначити наукові установи, з якими факультет підтримує творчі наукові контакти. Це Інститут філософії імені Г. С. Сковороди НАН України, Інститут психології імені Г. С. Костюка АПН України, Інститут вищої освіти АПН України та інші.

Щодо працевлаштування випускників, зазначимо, що переважно наші випускники йдуть працювати менеджерами, начальниками департаментів у засобах масової інформації, у підрозділах системи соціального захисту населення. Ми заохочуємо студентів, які працюють, якщо їхня праця пов'язана з майбутньою професією. Істотно, що найкращих студентів ми намагаємося працевлаштувати на факультеті, проте більшість студентів знаходять собі роботу ще під час практики.

На разі — створення факультетської бази даних про місця й умови працевлаштування студентів, що забезпечить налагодження зворотного зв'язку з випускниками факультету.

4. Перспективні напрямки. За десять років існування факультету маємо п'ять випусків, тобто 770 дипломованих фахівців, а саме: бакалаврів соціології, спеціалістів із соціальної роботи та магістрів адміністративного менеджменту. Для деякого остання кваліфікація вживовижу, але вона є цілком обґрунтованою. Магістр адміністративного менеджменту — це не лише професіонал з адміністрування, а й соціоінженер, якій вміє конструювати нові й модернізувати існуючі адміністративні структури. Об'єктом соціоінженерної діяльності можуть бути різноманітні соціальні

системи, наприклад, політичні партії, підприємства, соціальні організації, трудові колективи та різноманітні сфери суспільного життя. Адміністративні менеджери здійснюють вплив на суспільне життя через оптимізацію соціальних систем. Для набуття таких знань і навичок студенти ретельно вивчають соціум, його особливості й складові. І все це складає сферу дослідження соціології.

Випускники факультету зарекомендували себе як професіонали й працюють зараз у державних адміністраціях різних рівнів, міністерствах, Пенсійному фонді, Державному комітеті статистики, комітетах Верховної ради, податковій інспекції тощо. Серед них є й депутати, і кандидати наук, і аспіранти, що прагнуть здобути науковий ступінь, і викладачі.

Необхідно згадати й про магістрів, які прийшли на факультет за другою вищою освітою за спеціальностями "Адміністративний менеджмент", "Педагогіка вищої школи" та "Управління навчальними закладами". Вони прийшли, маючи вищу освіту, досвід роботи й чітке уявлення про те, чому вони бажають навчатися. Їх магістерські роботи (бізнес-плани, навчальні проекти, соціальні технології тощо) були розроблені на основі реальних моделей соціальних систем і процесів.

Згадуючи роки навчання на факультеті, випускники усвідомлюють, що отримали не лише професійні знання й навички, а здобули безцінне вміння самостійно навчатися.

Таким чином, основи соціальної творчості студенти засвоюють на практиці у факультетських аудиторіях, студентських органах самоврядування, що активно працюють на факультеті соціології. Гуманізм, людяність, доброта тут втілюються в підготовці кваліфікованих соціальних працівників, тобто тих, хто має приходити на допомогу, втішати, рятувати. Факультет притягує до себе людей, які прагнуть діяти гуманно, творити добро, створювати красу. Творчість як спосіб життя — це гасло неодноразово підкреслюється в діяльності студентів і викладачів факультету, а тому є всі підстави щороку сподіватися на нових студентів, нових випускників, які робитимуть життя людянішим, наповнюватимуть його красою, добром і творчістю.

Література:

1. Козлакова Г. О. Чи потрібна кафедра педагогіки в технічному університеті? // Освіта. — 26 жовтня — 2 листопада 2005 року. — С. 6.
2. Новиков Б. В. Творчість як спосіб здійснення гуманізму // У кн.: Новиков Б. В. Почему Россия?: Сборник статей. — К.: НТУУ "КПИ", 2006. — С. 125-158.
3. Факультету соціології — десять років // Київський політехнік. — 21 грудня 2006 року. — С. 3.

***Борис Новиков, Галина Козлакова. Факультету социологии НТУУ
"Киевский политехнический институт" — десять лет***

В статье обоснована необходимость углубления гуманитарной подготовки студентов технических специальностей, проанализирован десятилетний опыт учебной и научной деятельности факультета социологии и подготовки специалистов соответствующих специальностей в условиях технического университета. Обобщаются высказывания студентов об особенностях обучения на факультете социологии и перспективах его дальнейшего развития.

Borys Novikov, Halyna Kozlakova. The Sociology Faculty in Kyiv Polytechnics: Ten Years of Science and Educational Activity

The article explains the necessity of studying humanities by students from different departments, and analyzes ten years experience activity of Sociology faculty in Kyiv Polytechnics. The students' opinions about teaching at Sociology faculty and perspectives of its further development are generalized.